

Antropologický rozbor kostrového pohřbu z laténského období z Nebovid, okr. Kolín

Petra Beran-Cimbůrková

MATERIÁL

Materiál – velice dobře zachovalá pravá dolní končetina dospělého jedince – pochází z laténského sídlištního objektu 293 (spodní část polozemnice?) odkrytého při záchranném archeologickém výzkumu vedeném Milošem Vávrou v Nebovidech v roce 2010 (podrobně Vávra – Šťastný 2018, 90–92). Nálezová situace zahrnovala i zvířecí kosti v anatomické poloze ležící pod lidskými (antropologem určeny jako kosti koně – pravá zadní noha). Materiál byl vyzvednut M. Vávrou, antropologický posudek (č. 12) je uložen v archivu ÚAPPSC pod číslem 4011/2012.

METODY

Pohlaví bylo určováno na česce dle M. Dofkové (Dofková 1995), na holenní kosti dle T. D. Hollanda (Holland 1991) a na patní kosti dle A. M. Silvy (Silva 1995). Věk byl určován dle maturace kostry (Schaefer – Black – Scheuer 2009). Kategorizace věku byla použita standardní (Stloukal et al. 1999, 236). Tělesná výška byla vypočítána Sjøvoldovou metodou (Sjøvold 1990), která je vhodná pro většinu etnických skupin a není nutné znát pohlaví zkoumaných jedinců. Patologické projevy na kostech byly vyhodnoceny dle L. Horáčkové, E. Strouhala a L. Vargové (Horáčková – Strouhal – Vargová 2004) a D. J. Ortnera (Ortner 2003).

VÝSLEDKY

Pohřeb v objektu č. 293

Popis nálezové situace: Nekompletní skelet dospělého jedince v anatomickém uspořádání (narovnaná končetina, pravděpodobná poloha těla na zádech). Kosti byly dobře zachované, ale exkavací byla distální část holenní a lýtkové kosti rozdrčena (obr. 1). Orientace končetiny (pravděpodobně i těla) byla JZ–SV. Nálezová situace zahrnovala i zvířecí kosti v anatomické poloze ležící pod lidskými (antropologem určeny jako kosti koně – pravá zadní noha).

Popis zachovalosti a kompletnosti skeletu (obr. 2):

Lebka, osový skelet a horní končetiny: nenalezeno.

Dolní končetiny: Levá dolní končetina nenalezena. Z pravé dolní končetiny byl zachován pouze poškozený distální konec s kondyly. Mediální kondyl téměř do poloviny vertikálně odlomen. Na distální kloubní ploše mediálního kondylu byly nalezeny projevy *osteochondritis dissecans* (zánět kosti a chrupavky) v rozsahu 20 × 13 mm (obr. 3 a 4). Pravá česka byla až na odlomený mediální okraj nepoškozená. Laterální okraj laterálního kondylu holenní kosti byl abradován a chybí distální šestina těla. Z distální části se zachoval pouze zlomek mediální části distální kloubní plochy. Z pravé lýtkové kosti bylo zachováno pouze tělo, nezachovala se hlavička a zevní kotník. Kosti pravého chodidla zastupovala kost patní (lehce abradovaná), kost loďkovitá, kost krychlová a mediální klínová kost. Dále nepoškozená 1., 3. a 5. kost nártní, distální část 2. a proximální část 4. kosti nártní. Byl nalezen pouze jeden prstní článek z proximální řady z 2.–5. prstu.

Závěr: Žena (Dofková 1995; Holland 1991; Silva 1995), adultus I (20–25 let) na holenní kosti patrné známky nedávného ukončení růstu kostí, výška postavy neurčitelná (dle zachovalé části kosti holenní /30,4 cm/ osoba měřila více než 147,4 cm ± 4,15 cm). Gracilní kosti.

Anatomické variety: žádné.

Patologie: *osteochondritis dissecans*.

Druh kosti	Míra	Naměřeno v mm
česka	Pt1	35,6
	Pt3	19
	Pt4	28,9
holenní kost	MCW	26,7
	MCL	42,9
patní kost	Ca1	73,5

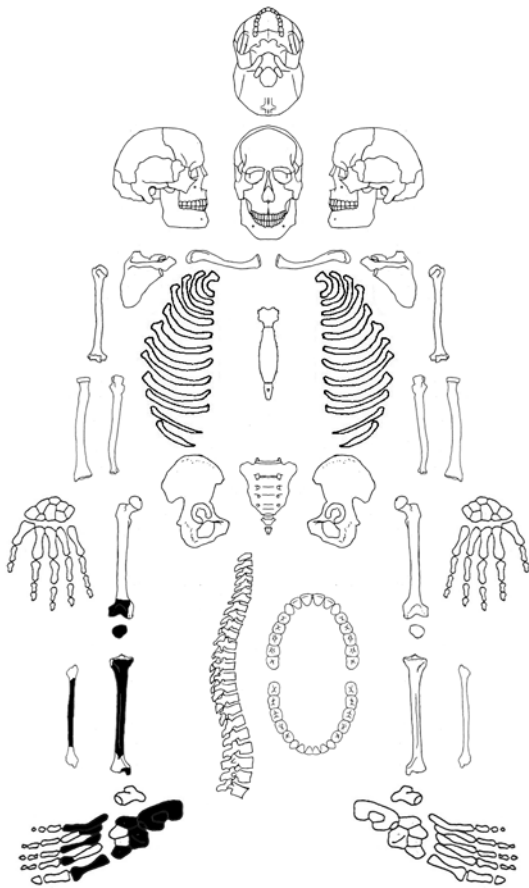
Tab. 1. Tabulka naměřených měr

ZÁVĚR

V objektu číslo 293 byla pohřbena žena, která zemřela ve věku 20–25 let (adultus I), výška postavy byla neurčitelná. Žena měla gracilní kosti. Z anatomických variet nebyla nalezena žádná a patologické projevy zastupovala *osteocondritis dissecans* na distální kloubní ploše mediálního kondylu pravostranné stehenní kosti. Jedná se o pouřazový zánět kosti a chrupavky.

Obr. 1. Nebovídy, okr. Kolín, objekt 293. Terénní nálezná situace

Obr. 2. Schematický nákres zachovalosti a completenessi skeletu

Obr. 3. Pohled zdola na distální část pravé kosti stehenní (kost leží na přední straně)

Obr. 4. Detail osteochondritis dissecans na pravé kosti stehenní

LITERATURA

- Dofková, M. 1995: Česka kolenní člověka a její výpovědní hodnota pro diagnózu pohlaví. Diplomová práce, Katedra antropologie Masarykovy univerzity v Brně.
- Holland, T. D. 1991: Sex Assessment Using the Proximal Tibia, *American Journal of Physical Anthropology* 85, 221–227.
- Horáčková, L. – Strouhal, E. – Vargová, L. 2004: Základy paleopatologie. In: J. Malina (ed.), *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie: Modulové učební texty pro studenty antropologie a „příbuzných“ oborů*, 15. svazek. Edice Scientia Nadace Universitas Masarykiana. Brno.
- Ortner, D. 2003: Identification of pathological conditions on human skeletal remains. Washington.
- Silva, A. M. 1995: Sex assessment using the calcaneus and talus, *Anthropologia Portuguesa* 13, 107–119.
- Sjøvold, T. 1990: Estimation of stature from long bones utilizing the line of organic correlation, *Human evolution* 5, 431–447.
- Schaefer, M. – Black, S. – Scheuer, L. 2009: *Juvenile Osteology: A Laboratory and Field Manual*. Elsevier, 337–355.
- Stloukal, M. – Dobisíková, M. – Kuželka, V. – Stránská, P. – Velemínský, P. – Vyhnanek, L. – Zvára, K. 1999: *Antropologie. Příručka pro studium kostry*. Praha.
- Vávra, M. – Šťastný, D. 2018: K poznání pravěku Kolína-Šťáralky a Nebovid. Čtyři archeologické výzkumy z let 2008–2011, *Archeologie ve středních Čechách* 22, 71–94.

Anthropological analysis of a La Tène inhumation grave from Nebovidy, Kolín District

During a rescue excavation carried out in Nebovidy in 2010, part of a human skeleton – the right lower limb of an adult individual – was found in settlement feature no. 293 which dated back to the La Tène period (Vávra – Šťastný 2018, 90–92). The excavation situation also included bones of a horse in an anatomical position lying under the human bones. A woman who died at the age of 20–25 years (adultus I) was buried in the feature, but her body height was indeterminable. The woman's bones were gracile. No anatomical varieties were observed and pathological disorders were only represented by osteochondritis dissecans in the right thigh bone. This is a post-traumatic inflammation of the bone and cartilage.

(English by Jan Machula)

Fig. 1. Field excavation situation

Fig. 2. Schematic drawing showing the state of preservation and completeness of the skeleton

Fig. 3. View from the bottom towards the distal part of the right thigh bone

Fig. 4. Detail of osteochondritis dissecans in the right thigh bone
